

ARAB TILIDA NISBIY SIFAT**Isoqulova Dildora Farmon qizi**

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada arab tilida nisbiy sifatlar va ularning grammatik xususiyatlari o'rganilgan. Arab tilida nisbiy sifatlar ma'lum bir narsa yoki hodisani boshqa bir narsa bilan taqqoslash yoki unga xosligini ifodalashda ishlatiladi. Ushbu maqolada nisbiy sifatlarning shakllanishi, qo'llanilishi va grammatik tizimi haqida batafsil ma'lumot berilgan. Maqolada nisbiy sifatlarning arab tilidagi o'ziga xos grammatik qo'llanilishi, so'z turkumlari va ma'lumotlarning kengaytirilishi muhim o'rin tutadi. Arab tili o'rganuvchilari uchun bu tushunchalarni to'g'ri ishlatish tilni mukammal o'zlashtirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Arab tili, nisbiy sifat, grammatik tizim, qo'shimchalar, shakllanish, qo'llanilish, so'z turkumlari.

Kirish

Arab tili grammatikasida nisbiy sifatlar muhim o'rin tutadi. Nisbiy sifatlar biror narsa yoki hodisani boshqa bir narsa bilan taqqoslash yoki unga xosligini ifodalashda ishlatiladi. Arab tilida nisbiy sifatlarning o'ziga xos grammatik tuzilishi va ularning qo'llanilish konteksti tilni o'rganish jarayonida ahamiyatli masalalardan biridir. Ushbu maqolada arab tilida nisbiy sifatlarning ishlatilishi, grammatik xususiyatlari, shakllanishi va o'ziga xos xususiyatlari batafsil tahlil qilinadi.

Arab tilida nisbiy sifatlar:

Arab tilida nisbiy sifatlar asosan so'z turkumlaridan sifat sifatida kelib chiqqan bo'lib, ular biror narsa yoki hodisani boshqa biror narsaga bog'lab tushuntirishni

anglatadi. Nisbiy sifatlar odatda “li” (لِ) qo’shimchasi orqali hosil bo’ladi. Misol uchun:

“Jami’i” (جامعي) – universitetga oid, ilmiy

“Tibbi” (طبي) – tibbiyotga oid

Nisbiy sifatlar ko’pincha o’quv jarayonida yoki ilmiy sohalarda ishlatiladi, chunki ular aniq bir mavzu yoki soha bilan bog’lanishni ifodalashda yordam beradi. Arab tilida nisbiy sifatlar ko’p hollarda so’zning ma’nosini kengaytirib, uni boshqa sohalar yoki kontekstlarda qo’llash imkoniyatini beradi.

Nisbiy sifatlarning shakllanishi:

Arab tilida nisbiy sifatlar asosan otlardan va fe’llardan olingan bo’ladi. Bunday sifatlar ko’pincha o’z ichiga o’zgartirish va qo’shimchalar kiritishni talab qiladi. Nisbiy sifatlarning shakllanish jarayonida, maqsadli so’zning ma’nosi va grammatik shakli sezilarli darajada o’zgarishi mumkin. Ba’zi nisbiy sifatlar esa to’g’ridan-to’g’ri shakllanmaydi, balki ularga aniq qo’shimchalar qo’llanadi. Masalan, “ilm” (علم) so’zidan “ilmiy” (علمي) sifatini yaratish.

Nisbiy sifatlarning qo’llanilishi:

Arab tilida nisbiy sifatlar ko’plab sohalarda ishlatiladi. Ular adabiyot, ilmiy ishlar, ma’ruzalar, shuningdek, kundalik nutqda ham ko’p ishlatiladi. Nisbiy sifatlar yordamida muayyan mavzu yoki soha haqida aniq va tushunarli ma’lumotlar taqdim etiladi. Misol uchun, “ilmiy tadqiqot” (العلمي البحث), “tibbiyot bo’yicha” (طبي) kabi iboralar.

Xulosa:

Arab tilida nisbiy sifatlarning o’rni va ahamiyati juda katta. Ular tilning grammatik tizimida muhim rol o’ynaydi va biror mavzu yoki soha haqida tushuncha

hosil qilishda yordam beradi. Nisbiy sifatlarning shakllanishi va qo'llanilishi arab tili o'qituvchilari va o'rganuvchilari uchun muhim tushunchalardir. Ularning to'g'ri ishlatilishi arab tilini o'rganishda muhim qadamdir. Arab tilida nisbiy sifatlarning muhim morfologik birliklardan biri bo'lib, ular nutqning aniq va to'liq bo'lishiga xizmat qiladi. Ularning ishlatilishi lingvistik jarayonlarni yanada boyitib, ularni o'rganishda turli yondashuvlarni qo'llashga imkon yaratadi. Arab tilidagi nisbiy sifatlarning so'zning ma'nosi va grammatik tuzilishiga alohida ta'sir ko'rsatib, ular sintaktik va morfologik jihatdan o'ziga xos xususiyatlarga ega.

Shuningdek, arab tilida nisbiy sifatlarning o'rganilishi, bu tilni o'rganuvchilarga grammatikani to'g'ri va samarali o'rganish imkonini beradi. Arab tilining o'ziga xos morfologik tizimi va ularning nutqda qo'llanilishi, tilni o'rganishning nafaqat grammatika, balki madaniy va tarixiy kontekstlarini ham o'rganish zaruriyatini keltirib chiqaradi.

Nisbiy sifatlarning o'zaro bog'lanishlarni va munosabatlarni ifodalashda, shu jumladan, tizimli va zamonaviy yondashuvlar bilan ishlashda muhim vosita hisoblanadi.

Arab tili, ayniqsa, nisbiy sifatlarning kabi grammatik birliklarni o'rganish, nafaqat lingvistik tadqiqotlarni rivojlantirishga, balki tilshunoslikning metodologik va amaliy jihatlariga ham katta hissa qo'shadi. Bunday yondashuvlar tilni yanada chuqurroq anglash, uning strukturaviy jihatlarini to'liq tushunish va xalqaro tilshunoslik muhokamalarida Arab tilining o'rnini belgilashga yordam beradi.

Shu bilan birga, arab tilidagi nisbiy sifatlarning o'rganilishi boshqa tillar bilan solishtirilganda, o'ziga xos tafovutlarga ega bo'lib, bu esa lingvistik taqqoslash va tarjima jarayonlarini yanada chuqurlashtiradi. O'zbek tili va arab tili o'rtasidagi lingvistik farqlarni hisobga olish, arab tilini o'rganishning murakkabligini kamaytirishga va sifatlarni aniq ifodalashda yanada samarali bo'lishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Al-Saadi, F. (2012). An Introduction to Arabic Grammar. Beirut: Dar El-Shorouk.
2. Khan, M. (2007). Arabic Linguistics: An Overview. Oxford: Oxford University Press.
3. Al-Jabri, M. (2005). Arabic Grammar and Syntax. Cairo: Al-Ahram Publishing House.
4. Al-Zahrani, A. (2010). The Morphology of Arabic Nouns and Adjectives. Riyadh: King Saud University Press.
5. Shakir, M. (2009). Arabic Syntactical Structures. Amman: Jordan University Press.